

RIKOSSEURAAMUSVIRASTO

Rikosseuraamusviraston monisteita 5/2007

Vankien sijoitus ulkopuoliseen laitokseen vuonna 2006

Ulla Knuuti

30.7.2007

VANKIEN SIJOITTUMINEN ULKOPUOLISEEN LAITOKSEEN VUONNA 2006

SISÄLLYS

1. VANGIN ULKOPUOLISEEN LAITOKSEEN SIJOITTAMISEN LÄHTÖKOHDAT	2
2. SIJOITUKSEN EDELLYTYKSET	2
3. SIJOITUSTA KOSKEVAN ASIAN KÄSITTELY JA PÄÄTÖKSENTEKO	3
4. SIJOITUSSOPIMUS VANKILAN JA KUNTOUTUSLAITOKSEN VÄLILLÄ	4
5. SIJOITETUN VANGIN VALVONTA	5
6. VANGIN KUNTOUTUKSEEN LIITTYVÄT ERILLISET OHJEET JA TOIMINTARAHA	6
7. ULKOPUOLISTEN SIJOITUSTEN OHJAUS VUONNA 2006	7
8. VANKIMÄÄRÄ JA SIJOITETUT VANGIT	7
9. ULKOPUOLISET SIJOITUKSET JA KÄYTEYT SIJOITUSLAITOKSET VUONNA 2006	9
10. YHTEISTYÖ VANKILOIDEN JA VANKIEN KOTIKUNTIEN VÄLILLÄ	13
11. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	14

1. VANGIN ULKOPUOLISEEN LAITOKSEEN SIOJITTAMISEN LÄHTÖKOHDAT

Vankien sijoitus ulkopuoliseen laitokseen on ollut mahdollista 1.6.1999 lähtien. Luotettavaksi katsottava vanki, jolla on päihdeongelma tai jolla voidaan olettaa olevan erityisiä vaikeuksia selviytyä vapaudessa, on voitu sijoittaa määrääjäksi vankilan ulkopuoliseen laitokseen, jossa hän osallistuu esimerkiksi päihdehoitoon tai hänen selviytymismahdollisuuksiaan parantavaan muuhun tavoitteelliseen toimintaan.

Sijoitus perustuu vankilan, sijoituslaitoksen eli kuntoutuslaitoksen, vangin kotikunnan ja vangin väliseen vapaaehtoiselta pohjalta laadittavaan sopimukseen. Vangin kotikunnan kanssa neuvotellaan kuntoutuslaitoksesta, sijoituksesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta, jatkohoidon järjestämisestä vapautumisen jälkeen ja muista tarpeellisista toimenpiteistä henkilön vapaudessa selviytymisen edistämiseksi. Vankien sijoituksia kuntoutuslaitokseen rangaistusaikana on voitu korvata erillisellä Rikosseuraamusviraston myöntämällä määrärahalta sijoituksesta aiheutuvat kustannukset, mikäli niitä ei ole voitu korvata muulla tavalla.

Kuntoutuslaitokseen sijoitettu vanki suorittaa siellä osan rangaistuksestaan. Vanki osallistuu kuntoutuslaitoksen toimintaan sen ohjelman, käytäntöjen ja sääntöjen mukaisesti aivan kuten muutkin kuntoutuksessa olevat. Poikkeuksena tästä on se, että vangin tulee aina saada vankilan johtajan lupa poistuessaan sijoituslaitoksen alueelta, myös silloin, kun käynti liittyy kuntoutuslaitoksen ohjelmaan. Tarvittaessa vangille voidaan antaa jatkuvaluonteinen lupa säännöllisiin kuntoutuslaitoksen ohjelmaan liittyviin käynteihin.

Uusi rangaistusten täytäntöönpanoa koskeva lainsäädäntö astui voimaan 1.10.2006. Samanaikaisesti käynnistyi Vankeinhoitolaitoksen rakenneuudistus, jonka seurauksena viisi aluevankilaa ja Vankeinhoitolaitoksen terveydenhuoltoyksikkö aloittivat toimintansa. Aluevankilajärjestelmässä sijoittajayksiköt vastaavat uuden lainsäädännön mukaisesta vankeusprosessista. Samalla hallinnollisia tehtäviä siirretään vankiloista viiden aluevankilan hoidettaviksi keskitetyksi.

2. SIOJITUKSEN EDELLYTYKSET

Vankeuslain 9 §:n mukainen päätös sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen voidaan tehdä, jos:

- 1) Lupa tai sijoitus edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) Vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen perusteella 3 momentissa tarkoitettujen luvan ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä;
- 3) Luvan tai sijoituksen 3 momentissa tarkoitettujen ehtojen noudattamista voidaan soveltuvien tavoin valvoa; ja
- 4) Vanki suostuu siihen, että vankeinhoitoviranomaiset ovat tarpeen mukaan yhteydessä viranomaisiin sekä yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin luvan tai sijoituksen edellytysten selvittämistä taikka ehtojen noudattamista koskevissa asioissa.

Vangin rangaistusajan suunnitelman lähtökohtana on arvio vangin toimintakyvystä ja toiminnan tarpeesta. Tavoitteena on parantaa vangin toimintakykyä ja vähentää todennäköisyyttä syyllistyä uusiin rikoksiin. Suunnitelma käsittää vangin toiminnan rangaistusaikana sekä toimenpiteet vapautumista varten. Vangin sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen edellyttää, että rangaistusajan suunnitelmaan liittyy maininta päihdekuntoutuksen tarpeesta, mikäli näin ei ole suunnitelma otetaan uudelleen käsiteltäväksi. Osana rangaistusajan suunnitelmaa on vapauttamissuunnitelma, jota laadittaessa arvioidaan tarvittavassa laajuudessa vangin edellytykset selviytyä vapaudessa sekä hänen palvelujen tarpeensa. Valvontasuunnitelmaan sovelletaan, mitä ehdonalaisen vapauden valvonnasta annetussa laissa (782/2005) säädetään.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen edellytyksenä on, että vankila, vangin kotikunta, sijoituspaikka ja vanki ovat tehneet kirjallisen sijoitussopimuksen. Sijoituksen edellytyksenä on myös, että vanki suostuu siihen, että vankeinhoitoviranomaiset saavat antaa sijoituksen kannalta tarpeellisia tietoja sijoituspaikalle ja että sijoituspaikka saa ilmoittaa vankeinhoitoviranomaisille ehtojen rikkomisesta. Luvan tai sijoittamisen ehtona on lisäksi, että:

- 1) Vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita ja sitoutuu 16 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun päihdeettömyyden valvontaan; ja
- 2) Vanki sitoutuu noudattamaan muita vankilan ulkopuolella liikkumiseen ja toimintaan osallistumiseen liittyviä välttämättömiä kirjallisia ehtoja.

Sijoituspaikan tulee olla valtion, kunnan, kuntayhtymän tai muun julkisyhteisön ylläpitämä taikka vastaava yksityinen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottava yksikkö, jonka toiminta on järjestetty yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain (603/1996) tai yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) mukaisesti, taikka sitä ylläpitää rikosseuraamusalalla toimiva yhdistys tai säätiö, jonka Rikosseuraamusvirasto on hyväksynyt sijoituspaikaksi. (VNA 24§)

3. SIJOITUSTA KOSKEVAN ASIAN KÄSITTELY JA PÄÄTÖKSENTEKO

Vankila voi ryhtyä toimenpiteisiin vangin sijoitusasiassa, kun sijoitus on vangin rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden mukaista ja vanki on toiminnallaan osoittanut olevansa sitoutunut suunnitelman toteuttamiseen sekä on halukas sijoitukseen. Sitoutumisen kuntoutukseen on voitu osoittaa myös ennen vankilaan tuloa tapahtuneessa kuntoutuksessa.

Vankilan on selvitettävä yhteistyössä vangin kotikunnan viranomaisten kanssa aina ennen sijoitussopimuksen tekemistä mahdollisen sijoituslaitoksen soveltuvuuden vangin sijoittamiseen ottaen huomioon kuntoutuslaitosta koskevat edellytykset. Kotikunnan viranomaisten kanssa on tehtävä vangin suostumuksella yhteistyötä myös sijoituksen aikana tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi sekä sijoitukseen liittyvien tavoitteiden ja vangin vapautumiseen liittyvien toimenpiteiden yhteensovittamiseksi. Ulkopuolista sijoitusta valmisteltaessa vankilan on selvitettävä osallistuuko kunta vangin sijoituksesta aiheutuviin kustannuksiin ja

varmistaa, huolehtiiko kunta vangin jatkohoidon järjestämisestä rangaistusajan jälkeen.

Vankilan johtaja tai hänen määräämänsä toiminnoista vastaava virkamies päättää vangin sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen sekä sijoituksen peruuttamisesta. Sijoituspäätös on samalla päätös vangin toimintaan osallistumisesta. Päätös kirjataan vankitietojärjestelmään. Rikosseuraamusvirasto päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua koko rangaistusta suorittavan vangin sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen. Kun Rikosseuraamusvirastolla on asiassa toimivalta, vankilan on riittävän aikaisessa vaiheessa varmistettava Rikosseuraamusvirastolta, ettei estettä sijoitusesityksen valmistelulle ole. Mikäli estettä ei todeta olevan ja valmistelua jatketaan, vankilan on toimitettava Rikosseuraamusvirastolle viipymättä ulkopuoliseen sijoitukseen liittyvä selvitys siitä, että sijoituksen edellytykset ovat olemassa sekä sijoitukseen liittyvät asiakirjat päätöksentekoa varten. Vankila voi hakea aluevankilalle osoitettua erillistä määrärahaa sijoituksesta rangaistusaikana aiheutuviin kustannuksiin, jollei kustannuksia voida muuten korvata.

4. SIJOITUSSOPIMUS VANKILAN JA KUNTOUTUSLAITOKSEN VÄLILLÄ

Kun vanki, vangin kotikunta, sijoituslaitos ja vankila ovat alustavasti sopineet missä kuntoutuslaitoksessa sijoitus voidaan toteuttaa, sovitaan käytännön asioista, kuten ennalta kuntoutuslaitoksen toimintaan tutustumisesta, kuntoutuksen tavoitteista ja toimintamenetelmistä sekä muista vangin sijoitukseen vaikuttavista asioista. Myös kuntoutuslaitoksen työntekijöillä tulee olla mahdollisuus perusteelliseen vangin haastatteluun ja tilannekartoitukseen. Tavallisesti myös vankilatyöntekijöiden toivotaan antavan arvion vangin kuntoutuksellisista tavoitteista, toiminnasta vankilassa, tietoja vangin rikohistoriasta ja terveydenhoidosta vankeuden aikana. Näiden tietojen luovuttaminen edellyttää vangin suostumusta. Kun kuntoutuslaitos on tehnyt päätöksen, voidaanko vanki ottaa kuntoutukseen, asiasta informoidaan vankilaa. Samalla sovitaan päivämäärä milloin vangin kuntoutus voi alkaa sekä sovitaan kirjallisen sijoitussopimuksen laatimisesta.

Valtioneuvoston asetuksen vankeudesta 509/2006 5 luvun 24 § mukaan sijoitus vankilan ulkopuoliseen laitokseen perustuu vankilan, sijoituspaikan ja vangin tekemään kirjalliseen sijoitussopimukseen. Sijoitussopimuksessa on määrättävä:

- 1) *Sijoituksen tavoitteet*
- 2) *Sijoitusajankohta*
- 3) *Toiminnan sisältö sijoituspaikassa*
- 4) *Vangille asetettavat ehdot*
- 5) *Seuraamukset ehtojen rikkomisesta*
- 6) *Yhteydenpito vankilan, sijoituspaikan ja vangin koti- tai asuinkunnan välillä*
- 7) *Toimenpiteet sijoituksen päättyessä tai sijoituksen keskeytyessä tai purkauksessa*
- 8) *Muut yhteydenpitoa ja valvontaa koskevat tarpeelliset tiedot*

Sopimus sisältää vangin sitoutumisen tavoitteelliseen toimintaan sijoituspaikassa. Sijoitussopimus tehdään määräajaksi. Ilman vangin olosuhteista johtuvaa

erityistä syytä sijoitus ei saa olla alle 14 vuorokautta eikä yli kuusi kuukautta. Sijoitusaikaa harkittaessa lähtökohtana on se, että sijoitus on lyhytaikainen osa vankeusrangaistuksesta. Perusteltua on kuitenkin pyrkiä siihen, että kuntoutus olisi pituudeltaan vähintään kolme kuukautta, jotta kuntoutettava ehtii riittävän hyvin kiinnittyä kuntoutukseen. Sijoitussopimukseen kuuluvat erillisenä osana sijoitusehdot ja vangin sitoumus niiden noudattamiseen. Sopimuksessa sovi-taan muun muassa siitä, että kuntoutuslaitos valvoo vangille asetettujen, sijoitukseen liittyvien ehtojen noudattamista ja ilmoittaa vankilalle ja sopimuksessa mainituille muille viranomaisille ehtojen rikkomisesta tai sitä koskevasta epäilystä. Kuntoutuslaitos on velvollinen ilmoittamaan vankilalle välittömästi laitoksen olosuhteissa tai toiminnassa tapahtuvista muutoksista. Kuntoutuslaitos sekä vankila nimeävät yhteyshenkilön sijoituslaitoksen ja vankilan yhteydenpitoa varten. Vankila seuraa, että kuntoutuslaitos noudattaa tehtyä sopimusta. Mikäli ehtoja ei noudateta, sijoitussopimus voidaan purkaa tai sijoitus keskeyttää. Sopimuksessa on tämän vuoksi mainittava sopijaosapuolten oikeudet peruuntumisen tai keskeytyksen yhteydessä.

Sijoitussopimuksen allekirjoittavat vankilan johtaja ja sijoituslaitoksen edustaja. Koska sijoituspaikasta sekä mahdollisen ehdonalaisen vapauttamisen jälkeisistä tarpeellisista toimista on sovittava aina vangin asuin- tai kotikunnan kanssa, on suotavaa, että sijoitussopimuksen allekirjoittaa myös kotikunnan viranomai-nen. Sijoitettava vanki hyväksyy allekirjoituksellaan sijoitusehdot ja sitoutuu niiden noudattamiseen. Sijoitussopimuksesta jää kappale kullekin sopijaosapuol-lelle. Vangille annetaan sijoitusehtoja koskeva osuus sopimuksesta. Sijoitussopimukseen liitetään erillisenä asiakirjana sijoituksesta aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu päätös.

5. SIJOITETUN VANGIN VALVONTA

Vanki on valvonnan alainen ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen aikana. Valvonnan tarkoituksena on varmistaa, ettei vanki poistu sijoituslaitoksesta ilman asianmukaista lupaa eikä syylly rikokseen sekä, että vanki noudattaa sijoituk-selle ja päihteettömyydelle asetettuja ehtoja. Periaatteena sijoitetun vangin valvonnassa on se, että vankila vastaa valvonnasta. Valvontaa toteutetaan sekä suoraan että välillisesti sijoituslaitoksen yhteyshenkilön kautta. Vankila suorittaa valvontaa pitämällä yhteyttä vankiin ja sijoituslaitoksen yhteyshenkilöön, käymällä sijoituslaitoksessa sekä suorittamalla valvontaa teknisin välinein esim. puhelimitse. Vankila tai sopimuksen mukaan myös kuntoutuslaitos, voi päihteet-tömyyden toteamiseksi vaatia vankia suorittamaan puhalluskokeen tai antamaan virtsanäytteen. Kuntoutuslaitos valvoo vangin sijoitusehtojen noudatta-mista sijoitussopimuksessa sovitulla tavalla ja ilmoittaa vankilalle ehtojen rikko-misesta tai sitä koskevasta epäilystä. Vangin sijoitusehtojen rikkomisesta ilmoi-tetaan poliisille mikäli vangin epäillään syyllystyneen rikokseen.

Valvonta on toteutettava hienotunteisesti ja samalla on huolehdittava siitä, ettei-vät vankia koskevat salassa pidettävät tiedot tule ilmi ilman vangin antamaa suostumusta. Valvontatoimenpiteet ja sijoituslaitoksen antamat vangin sijoitus-ehtojen rikkomista koskevat tiedot tulee kirjata niin, että ne pystytään jälkikäteen selvittämään.

6. VANGIN KUNTOUTUKSEEN LIITTYVÄT ERILLISET OHJEET JA TOIMINTARAHA

Kuntoutusjakson alussa kuntoutujan kanssa tehdään kuntoutussuunnitelma ja laaditaan tavoitteet kuntoutusjaksolle. Tätä kuntoutussuunnitelmaa tarkistetaan tarvittaessa ja kuntoutuksen edetessä. Kuntoutussuunnitelma lähetetään aina myös vankilan yhdyshenkilöille. Tavoitteena on, että vangin kuntoutussuunnitelma laaditaan verkostoyhteistyönä, mihin kuntoutujan lisäksi osallistuisivat kuntoutuslaitoksen ja vankilan työntekijä.

Vankila käsittelee sijoitetun vangin rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvät asiat, kuten poistumislupa-asiat, luvan myöntämisen ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumiselle ja ehdonalaiseen vapauteen päästämisen. Nämä perustuvat rangaistusajan suunnitelmaan, joka sisältää suunnitelman vangin sijoittamisesta, toiminnasta rangaistusaikana, valvotusta koevapaudesta ja ehdonalaisesta vapauttamisesta sekä poistumisluvan myöntämisestä. Hyvissä ajoin ennen vangin todennäköistä vapauttamista suunnitelmaa täydennetään vapauttamissuunnitelmalla ja valvontaan määrättävillä lisäksi myös valvontasuunnitelmalla. Ulkopuolisessa sijoituksessa noudatetaan vankilan ja sijoituslaitoksen sijoitus-sopimuksessa edellyttämiä sääntöjä ja toimintatapoja.

Vankila maksaa suljetusta ja avolaitoksesta sijoitetulle vangille toimintarahaa vangin ehdonalaiseen vapauteen pääsyyn asti. Toimintarahaa maksetaan kolmessa luokassa toiminnan vaativuuden, osallistumisen säännöllisyyden ja keston sekä vangin henkilökohtaisen suorituksen mukaan. Ulkopuoliseen laitokseen sijoitetuille vangeille maksetaan toiminnan vaativuuden vuoksi kolmannen luokan mukaista toimintarahaa.

Kuntoutuksen lähestyessä loppuaan, pidetään verkostopalaveri kuntoutujan, kuntoutuslaitoksen, vankilan, vangin lähiverkoston ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Tässä verkostopalaverissa tarkennetaan vapauttamissuunnitelmaa, arvioidaan kuntoutusjakson onnistumista ja merkitystä kuntoutujan elämässä sekä sovitaan jälkihoidosta. Vapauttamissuunnitelmassa kerrataan keskeiset kuntoutukselliset tavoitteet vapautumisen jälkeiseen aikaan ja keinot näiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi vapautumissuunnitelmaan sisältää päihdeongelman hoitamisen ja rikoksettomuuden lisäksi myös sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen tavoitteet ja liitetään suunnitelma kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmaan. Mikäli verkostokokousta on mahdoton järjestää, voidaan kuntoutuksen päättyessä käydä myös puhelinneuvotteluja, jotka jäsentävät kuntoutujan kuntoutusprosessia vankeusaikana ja tavoitteita vapautumisen jälkeen. Kuntoutusjakson päättyttyä kuntoutuslaitos lähettää vapautumissuunnitelman ja vangin luvalla kirjallisen arvion kuntoutusjaksosta sijoittavaan vankilaan.

7. ULKOPUOLISTEN SIOITUSTEN OHJAUS VUONNA 2006

Rikosseuraamusviraston johtoryhmä on asetti 2001 vankilan ulkopuolisessa laitoksessa tapahtuvan vankien kuntoutuksen ohjausta ja seuranta varten ohjaus- ja seurantaryhmän, jonka tehtävänä on seurata vankilan ulkopuolisessa laitoksessa vangeille järjestetyn kuntouttavan toiminnan tavoitteiden toteutumista, toiminnan sisältöjä, käytettyjä toimintamalleja, asiakastyytyvyyttä ja toiminnan vaikuttavuutta.

Ohjaus ja seurantaryhmä kokoontui vuonna 2006 yhden kerran. Tällöin kokouksessa tarkasteltiin muun muassa ulkopuolisen sijoituksen uutta ohjeistusta vankeuslain voimaan astumisen jälkeen sekä ulkopuolisten sijoitusten tilannetta edellisenä sekä kuluvana vuonna. Vankeuslaki ei tuonut juurikaan muutoksia ulkopuolisten sijoitusten ohjeistukseen. Huomioitava on kuitenkin, että uusi vankeuslaki mahdollistaa vangin päästämisen valvottuun koevapauteen, jolloin hänet voidaan myös valvotun koevapauden ajaksi sijoittaa kuntoutuslaitokseen.

Organisaatiomuutoksen astuessa voimaan 1.10.2006 lähtien koettiin tarkoituksen mukaisena että ulkopuolisten sijoitusten määrärahaohjaus vankiloille keskitetään aluevankiloille. Rikosseuraamusviraston tehtäväksi määriteltiin määrärahojen resurssiohjaus aluevankiloille, ulkopuolisten sijoitusten neuvonta ja ohjaus tarvittaessa sekä vuosiraportin kirjoittaminen.

8. VANKIMÄÄRÄ JA SIOITETUT VANGIT

Yhteensä ulkopuolisia sijoituksia kuntoutuslaitoksissa aloitettiin vuonna 2006 50. Lisäksi 4 oli aloittanut kuntoutuksen jo edellisenä vuonna. Vuoden 2006 vaihtuessa ulkopuolisessa sijoituksessa jatkoi 6 vankia. Yksi sijoitetuista oli vuoden 2006 aikana sijoitettuna kolme eri kertaa eli yhteensä ulkopuolisen sijoituksen vuonna 2006 aloitti 48 eri vankia.

Vankilan ulkopuoliset sijoitukset vuosina 2000 - 2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Yht.
Silta-Valmennusyhdistys	-	6	23	18	15	18	19	99
Päihdehuoltolaitokset	6	15	19	22	31	16	31	140
Muut laitokset	-	-	1	-	-	-	-	1
Yhteensä	6	21	43	40	46	34	50	240

Sijoitettujen vankien ikä vaihteli 21:stä 57:een vuoteen. Naisia sijoitetuista oli 3. Poikkeuksellista vuoden 2006 tilanteessa on se, että ensimmäisen kerran ulkopuolisessa sijoituksessa oli elinkautista vankeusrangaistusta suorittava vanki. Hän oli intervallityyppisessä kuntoutuksessa kolme eri kertaa vuoden 2006 aikana palaten aina sovitus vankilaan takaisin sijoituksen päättymisen jälkeen. Tämän elinkautista vankeusrangaistusta suorittavan vangin ulkopuolisen sijoituksen lähtökohtana oli mahdollisen valvotun koevapauteen pääsemisen valmistelu.

Vuonna 2006 ulkopuolisia sijoituksia ei kohdistettu pelkästään ensikertaisiin vankeihin, vaan ulkopuolisen sijoituksen tarve on arvioitu yksilöllisesti. Ulkopuolisessa sijoituksessa olleiden vankilakertaisuus oli 1 - 21. Suurin osa (20) sijoituksista oli tehty ensikertalaisille vangeille, toista tai kolmatta kertaa vankilassa olevia oli 10. Yli kolme kertaa vankilassa olleita oli 20.

Sijoitettujen vankien rikostausta vaihteli laidasta laitaan. Suurin vankiryhmä sijoitetuista koostui päärikoksena väkivaltarikoksista tuomituista (10). Näiden lisäksi seitsemän suoritti rangaistustaan ryöstöstä. Joka viides oli tuomittu henkirikoksesta tai sen yrityksestä. Huumausainerikoksesta tuomittuja oli 7. Kolme sijoitetuista oli sakon muuntorangaistusta suorittavaa henkilöä. Huomioitavaa on, että päärikos ei aina kerro koko totuutta, sillä henkilöllä voi olla tuomioita useammanlaisesta rikoksesta kuin mitä päärikokseksi määritelty teko edustaa. Sijoitettujen vankien rikostausta ei juurikaan poikennut muista vuonna 2006 suorittamassa olevien vankien rikostaustasta.

Vapautuvien vankien vankila-aika oli Suomessa keskimäärin 8 kuukautta. Ulkopuoliseen laitokseen sijoitetut vangin ovat tavallisesti olleet suorittamassa pidempää rangaistusaikaa, jolloin he ehtivät myös osallistua vankila-aikaiseen kuntoutukseen. Tämän lisäksi heidän on arvioitu tarvitsevan erityistä tukea rikoksettoman elämäntavan rakentamiseen vapautumisvaiheessa. Sijoitettujen keskimääräinen vankila-aika oli 1½ vuotta. Kolme kuukautta tai sen alle olevaa tuomiota oli ollut suorittamassa 4 vankia. Heistä kolme oli suorittanut sakon muuntorangaistuksen. Nämä kaikki neljä lyhyttä vankeusrangaistustaan suorittavat olivat tuomion täytäntöönpanon ajankohtana jo kuntouttavassa laitoshoidossa, joten he saivat poikkeuksellisesti suorittaa lähes koko täytäntöön pantavaksi määrätyn tuomionsa jatkaen hyvin alkanutta päihdekuntoutustaan. Vankila-aika, jossa vankilaan tulo- ja vapautumispäivän välinen ero oli yli 3 kuukautta, mutta alle 12 kuukautta oli suorittamassa 4 henkilöä. Vankilassa 1 - 3 vuotta sijoitetuista oli 29. Yli kolme vuotta vankilassa oli 11 sijoitetuista.

Kuntoutusajan pituus ulkopuolisessa laitoksessa oli seuraava:

alle 14 vuorokautta	1
alle 30 vuorokautta	9
1 kk – alle 3 kuukautta	25
3 kk – alle 6 kuukautta	10
<u>6 kuukautta tai enemmän</u>	<u>5</u>
Yhteensä	50

Pituudessa on laskettu kuntoutuksen suunnitellusti päättäneiden sijoitusaika ja kuntoutuksen keskeyttäneiden sen todellinen pituus. Keskimääräisen toteutuneen sijoituksen pituus oli 68 vuorokautta. Pisin toteutunut sijoitus oli 190 vuorokautta, ja tämän maksoi vangin kotikunta ja Rikosseuraamusvirasto puoliksi. Keskeytneiden sijoitusten pituus oli keskimäärin 32 vuorokautta.

Sijoitukset toteutuivat pääosin suunnitellun mukaisesti ja suurinta osaa niistä pidettiin muutenkin onnistuneina. Vankeusrangaistuksen päättymisen jälkeen 11 sijoitettua jatkoi kuntoutusta laitoksessa kotikunnan myöntämällä maksusitoumuksella. Vangeista 24 päätti laitoshoidon vapautumispäivänä. Sijoitettujen joukossa oleva elinkautisvanki palasi vankilaan, jossa hänen suun-

nitelmanaan oli mahdollinen pääsy valvottuun koevapauteen. Ne, joiden kuntoutus päättyi vapautumispäivänä jatkoivat hoitoa avohoidossa, jotkut olivat kiinnittyneet itsehoitoryhmiin ja jotkut olivat saaneet työ- ja opiskeluasiansa kuntoon. Muutaman suunnitelmissa oli intervallijaksoa kuntoutuslaitoksessa muutaman kuukauden jälkeen. Pääsääntöisesti kuntoutuksen aikana oli valmisteltu kuntoutuksen jälkeistä elämäntilannetta, mutta siitä huolimatta jotkut vapautuivat kuntoutuslaitoksesta siten, ettei heidän asumistilannettaan oltu saatu järjestettyä, vaan he vapautumisen jälkeen asettuivat asumaan sukulaisten tai tuttavien luona.

Sijoitetusta kahdentoista kuntoutus oli päätyneet keskeytykseen, jolloin he palaivat vankilaan lopputuomion ajaksi. Keskeytyksen syyt olivat seuraavat:

- poistumisluvulta palaamatta jättäminen
- poistuminen luvatta kuntoutuslaitoksesta
- joutuminen somaattiseen sairaalahoitoon
- lääkkeiden, alkoholin tai hormonien käyttö kuntoutuksen aikana
- vieraiden tuonti luvatta kuntoutuslaitokseen
- ajoneuvon kuljettaminen ilman ajo-oikeutta

Keskeytyksistä yhdeksän tapahtui KuntoutusSillassa ja kolme päihdekuntoutuslaitoksessa. Vaikka kuntoutus joillakin oli keskeytynyt, niin kuntoutuslaitoksen laatiman selvityksen mukaan kuntoutuksen voidaan siitä huolimatta katsoa ainakin osittain onnistuneen. Keskeytyksestä huolimatta joidenkin jatkohoito saatiin järjestettyä vapautumisen jälkeiseksi ajaksi.

9. ULKOPUOLISET SIJOITUKSET JA KÄYTEYT SIJOITUSLAITOKSET VUONNA 2006

Vankeja on sijoitettu eniten Tampereella sijaitsevan KuntoutusSillan (ent. Silta-Valmennus), joka on erikoistunut lainrikkojien kuntoutukseen, koulutukseen ja työelämään ohjaukseen. KuntoutusSilta on entinen Kriminaalihuoltoyhdistyksen Tampereen toimintakeskus, joka perustettiin vuonna 2000 Kriminaalihuoltoyhdistyksen valtiollistamisen yhteydessä. Vankeinhoitolaitos käynnisti kuntoutusyhteistyön KuntoutusSillan kanssa vuonna 2001 oikeusministeriön ja yhdistyksen tekemän sopimuksen perusteella, millä haluttiin eduskunnan toivomuksen mukaisesti turvata toimintakeskuksen psykososiaalinen työ Kriminaalihuoltoyhdistyksen valtiollistamisen jälkeen. Valtioneuvoston asetuksen (209/2006) mukaan 24 §:n mukaan Rikosseuraamusvirasto on hyväksynyt KuntoutusSillan rikosseuraamusalalla toimivaksi sijoituspaikaksi.

Tampereella sijaitseva KuntoutusSilta on tarkoitettu jatkokuntoutukseksi jo aloitetulle päihdehoidolle. KuntoutusSillan tavoitteena on tukea asiakkaita päihdetörmään, rikoksettomaan, itsenäiseen ja vastuulliseen elämäntapaan. Toiminta perustuu yhteisöhoitoon ja -kasvatukseen. Kuntoutusohjelma on kokonaisvaltainen sisältäen erilaisia toipumista tukevia ja elämänhallintaa lisääviä teemaryhmiä, kirjallisia tehtäviä, yhteisöllisen vastuun opettelua, ohjausta asumis- ja arjen taidoissa, työvalmennusta ja ohjattua vapaa-ajan toimintaa.

Vankilat ja vuonna 2006 käytetyt sijoituslaitokset

Aluevankila	Vankila	Sijoitus pähde- huoltolai- tokseen	Sijoitus Siltaan	Yhteen- sä
Etelä-Suomen aluevankila	Jokelan vankila	1	1	2
	Hämeenlinnan van- kila	1	0	1
	Riihimäen vankila	4	0	4
	Helsingin avovanki- la/Suomenlinna	0	1	1
	Helsingin vankila	0	1	1
	Vanajan vankila/ Vanajan osasto	0	2	2
	Keravan vankila	1	6	7
	Vantaan vankila	0	0	0
Yhteensä				18
Länsi-Suomen aluevankila	Satakunnan vankila	0	1	1
	Vilppulan vankila	3	1	4
	Kylmäkosken vanki- la	1	2	3
	Turun vankila	1	1	2
	Käyrän vankila	0	1	1
	Vaasan vankila	2	0	2
Yhteensä				13
Itä-Suomen aluevankila	Sukevan vankila	2	0	2
	Laukaan vankila	1	0	1
	Juuan vankila	0	0	0
	Kuopion vankila	0	0	0
	Pyhäselän vankila	0	0	0
Yhteensä				3
Kaakkois-Suomen aluevan- kila	Mikkelin vankila	4	0	4
	Konnunsuon vankila	2	0	2
	Naarajärven vankila	2	2	4
	Sulkavan vankila	0	0	0
Yhteensä				10
Pohjois-Suomen aluevanki- la	Pelsonvanki- la/Kestilän osasto	3	0	3
	Ylitornion vankila	3	0	3
	Oulun vankila	0	0	0
Yhteensä				6

Sijoitetuista enemmistö eli 31 oli sijoitettu suljetusta laitoksesta kun taas 19 sijoitetusta tuli avovankilasta tai avovankilaosastolta.

Seuraavassa lyhyt esittely käytetyistä sijoituslaitoksista vuonna 2006. Tiedot hoitolaitoksista on otettu Stakesin tietokannasta (www2.stakes.fi/neuvoaantavat/hoitopaikat/hoitopaikat.htm). Vuonna 2006 vankeja oli sijoitettuna seuraaviin päihdehuoltolaitoksiin:

Mikkeli-Yhteisö on Vapaan alkoholihuollon kannatusyhdistys ry:n ylläpitämä hoitolaitos yli 18-vuotiaille moniongelmaisille päihderiippuvuudesta kärsiville ihmisille, jotka haluavat lopettaa päihteiden käytön kokonaan. Mikkelin-Yhteisö sijaitsee Etelä-Savossa seitsemän kilometrin päästä Mikkelin keskustasta, ja yhteisö tarjoaa päihdepalveluita valtakunnallisesti. Yhteisö toimii mahdollisimman lääkkeettömästi. Hoitoaika ja -sisältö on yksilöllinen. Keskimääräinen hoitoaika on 6-8 kuukautta. Hoito perustuu yhteisökasvatukseen ja -hoitoon, 12-askeleen itsehoito-ohjelmaan sekä tarvittavaan ammattiapuun. Kuntoutuksen jälkeen pyritään jatkohoito järjestämään jatkohoitoyksikössä tai tuetuissa asumispalveluissa.

Ridasjärven päihdehoitokeskus sijaitsee Hyvinkäällä ja on Uudenmaan päihdehuollon kuntayhtymän ylläpitämä hoitolaitos alkoholi-, huume- ja lääkeriippuvaisille miehille, naisille ja pariskunnille. Asiakkaita otetaan maksusitoumuksella ensisijaisesti kuntayhtymän jäsenkunnista, mutta myös muista kunnista. Hoito voi olla pidempikestoista kuntoutusta, katkaisuhoidon ja avohoidon tukevaa ryhmähoitoa, joka käsittää ns. intervallihoidon ja avohoitoryhmät. Perushoitoon kuuluvat, terveyden- ja sairaanhoito, fyysinen kuntoutuminen, askartelu- ja toimintaterapia sekä asiakkaan omatoimisuuden aktivoiminen. Perushoitoa täydentävät psyykinen, sosiaalinen ja ammatillinen kuntouttaminen. Keskimääräinen kuntoutusaika on perushoidossa alkoholiriippuvaisilla 1-3 kk, huumeriippuvaisilla 3-6 kk.

Tessio Backa on Laukaalla sijaitseva valtakunnallinen kristillinen päihdehuollon laitospääntöyksikkö, jota ylläpitää Jyväskylän katulähetys ry. Tessio Backa on aloittanut toimintansa vuonna 1999. Asiakkaina ovat päihde-, huume- ja muista riippuvuusongelmista kärsivät henkilöt. Yhtenä Tessio Backan perusasiakasryhmänä ovat vangit, vankilasta vapautuvat ja muut laitostaustaiset henkilöt. Tessio Backan tehtävänä on tukea eri riippuvuusongelmista kärsiviä ihmisiä kuntoutumisessa ja uudelleen yhteiskuntaan sopeutumisessa. Tessio Backassa on 10 paikkaa ja kuntoutukseen voidaan ottaa asiakkaaksi naisia, miehiä sekä pariskuntia.

Torniojokilaakson Suojapirtin hoitopalveluiden tavoitteena on päihdeasiakkaan hoito ja kuntoutus. Suojapirtti toimii yhteisöhoidon periaatteella, jossa pyritään avoimuuteen ja demokraattisuuteen. Päihdekuntoutus perustuu yhteisöhoidon, ryhmä- ja verkostotyön periaatteille. Suojapirtin tiloissa on 4 erityispalveluasuntoa sekä 1 perheasunto. Erityispalveluasuntoon voi päästä vähintään 2 viikon kuntoutusjakson jälkeen. Asumisaika 1-6 kuukautta. Keskimääräinen hoitoaika on 13 vrk. Suojapirtin omistaa Torniojokilaakson Suojapirtti ry.

Myötätuuli-koti on Myötämäki Oy:n omistama yksityinen hoitokoti Siuntiossa, jonka kohderyhmänä ovat 17-29 -vuotiaat päihdeongelmaiset. Hoitopaikan paikkaluku on 10. Hoitopaikka tarjoaa psykososiaalista kuntoutusta yh-

teisössä. Keskimääräinen kuntoutusaika on 6 kk. Hoitoon voi hakeutua joko vierotushoidon kautta tai suoraan sosiaalityöntekijän lähettämänä.

Kortesjärven perhehoitokoti tarjoaa päihdeongelmallisille perheille kristilliseltä pohjalta toimivaa hoitoa. Perhekodissa on 6 paikkaa. Omistaja/taustayhteisö on Kristillinen alkoholisti- ja narkomaaniryö ry (KAN). Keskimääräinen hoitoaika on noin 1-2 kuukautta.

Myllymäen Kan-hoitokoti on 8-paikkainen Ähtärissä sijaitseva hoitokoti, jonka taustajärjestö on Kristillinen alkoholisti- ja narkomaaniryö ry (KAN). Hoitotyössä kiinnitetään määrätietoisesti huomiota kristillisiin arvoihin ja pyritään luomaan aktiivinen elämänympäristö, jossa erilaiset harrastukset ja terapiatyöt antavat virikkeitä uuden elämän puolesta. Hoitokodeissa miehet, naiset ja perheet saavat yksilöllisen tarpeen mukaista hoitoa. Hoitojakson pituus on keskimäärin kolme kuukautta.

Essoossa sijaitseva **Kartanoyhteisö** on tarkoitettu sekä päihdeongelmallisille miehille että naisille, joilla on sekä päihdeongelma että mielenterveysongelma. Yhteisön paikkamäärä on 11. Omistaja/taustayhteisö on Alvi ry. Kartanoyhteisön tavoitteen on tuottaa tehostettua päihdehuollon asumispalvelua yhteisöllisin menetelmin aikuisille ja nuorille aikuisille. Asiakkaina ovat moniongelmaiset ihmiset. Keskimääräinen hoitoaika on noin 12 kk.

Hoitokoti Seukkala on 12-paikkainen Väentupa ry:n omistama hoitokoti jossa toteutetaan kristillistä yhteisöhoitoa. Kuntoutus kestää 1 kk - 2 v. Hoitovuorokausimaksu on 105 €. Keskimääräinen hoitoaika on 3 kuukautta. Jatkona tuettu asuminen ja työtoiminta. Väentupa ry ylläpitää Laukaassa viittä eri toimipistettä, joista yksi on kuntouttava hoitokoti.

Vaasan päihdekuntoutusyhteisö on päihderiippuvaisille tarkoitettu 10 – paikkainen Vaasan kaupungin ylläpitämä hoitokoti, jossa toteutetaan päihderiippuvaisten asiakkaiden laitospäihdehoitoa, ympäristöterapeuttisen yhteisöhoitoa menetelmin. Lääkehoito ei ole hoitomuotona. Keskimääräinen kuntoutusaika on 1-2 kuukautta.

Kankaanpään A-koti on Vapaan Alkoholistihuollon kannatusyhdistys ry:n omistama 62 -paikkainen kuntoutuslaitos, joka tarjoaa palveluita päihdeongelmallisille. Peruskuntoutuksessa on kolme yksikköä: naisten yksikkö nuorille naisille, miesten yksikkö nuorille miehille sekä aikuisten alkoholiongelmaisten yksikkö miehille, naisille ja pariskunnille. Peruskuntoutuksen kesto on yleensä 1-3 kk. Kuntoutus sisältää mm. päivittäisiä ohjattuja ryhmiä, ryhmissä purettavia kirjallisia tehtäviä, yhteisökokouksia, toimintaryhmiä, työtoimintaa, akupunktiota ja rentoutusta sekä yksilökeskusteluja. Vapaa-aikana on mahdollisuus osallistua AA- ja NA-ryhmiin sekä harrastaa mm. askartelua ja liikuntaa. Myös peruskuntoutuksessa toimitaan yhteisöllisesti pitämällä säännöllisesti kokouksia, joissa tarvittaessa käsitellään ongelma- ja ristiriitatilanteita. Asiakkaat ja työntekijät vastaavat yhdessä toiminnan sujumisesta ja toipumisilmapiiriin säilymisestä. Yhteydenpito kotikuntaan sekä jatkohoitosuunnitelman laatiminen on oleellinen osa perus-

kuntoutusta. Peruskuntoutuksen jälkeen on mahdollista pyrkiä yhteisöhoitoon.

Itä-Suomen toimintakeskus on toiminut yhden vangin sijoituspaikkana. Tietoja hoitolaitoksesta ei löydy Stakesin hoitotietokannasta.

10. YHTEISTYÖ VANKILOIDEN JA VANKIEN KOTIKUNTIEN VÄLILLÄ

Vankilan on selvitettävä yhteistyössä vangin kotikunnan viranomaisten kanssa ennen sijoitussopimuksen tekemistä mahdollisen sijoituslaitoksen soveltuvuuden vangin sijoittamiseen ottaen huomioon sijoituslaitosta koskevat edellytykset. Vangin kirjallinen suostumus on edellytyksenä sille, että vankila voi olla yhteydessä vangin kotikunnan viranomaisiin, mahdolliseen sijoituslaitokseen sekä muihin viranomaisiin ja yhteistyötahoihin sijoituksen valmistelemiseksi ja että vankila antaa näille valmistelun kannalta tarpeellisia vankia koskevia tietoja. Vankia koskevien tietojen antaminen vankilan, sijoituslaitoksen ja muiden yhteistyötahojen välillä sijoituksen aikana määrittää vangin sitoutuessa sijoitusta koskeviin ehtoihin.

Kotikunnan viranomaisten kanssa tehdään vangin suostumuksella yhteistyötä myös sijoituksen aikana tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi sekä sijoitukseen liittyvien tavoitteiden ja vangin vapautumiseen liittyvien toimenpiteiden yhteensovittamiseksi. Vankila selvittää myös, osallistuuko kunta vangin sijoituksesta aiheutuviin kustannuksiin ja varmistaa, huolehtiiko kunta vangin jatkohoidon järjestämisestä rangaistusajan jälkeen. Yhteistyössä kunnan kanssa on huolehdittava siitä, että vangin kuntoutus tukee kunnassa mahdollisesti valmistettavaa aktivointi-, hoito-, huolto- tai kuntoutussuunnitelmaa.

Vuonna 2006 vangin kotikunta yksinään maksoi kuuden sijoitetun kuntoutuksen vankila-aikana. Heidät kaikki oli sijoitettu päihdehuoltolaitokseen. Rikosseuraamusvirastolla oli vuonna 2006 erillinen määräraha (375 000 euroa) käytettävänä vankien sijoitukseen ulkopuoliseen laitokseen ja ehtona sen käytölle oli muun muassa se, että rahoitusta ei voida muuten järjestää. Mikäli vangin kotikunnalla ei ole ollut mahdollisuutta maksaa sijoituksen aiheuttamia kuluja kokonaan, niin vankila on anonut osaan kuluista määrärahaa Rikosseuraamusvirastolta. Kotikunta ja Rikosseuraamusviraston yhdessä kustantamia sijoituksia toteutettiin kahdeksan, joista yksi sijoitettiin KuntoutusSiltaan ja muut päihdehuoltolaitoksiin.

Rikosseuraamusviraston kokonaan kustantamana toteutettiin 36 sijoitusta. Rikosseuraamusvirasto ei voinut käyttää määrärahaa kokonaan ulkopuolisia sijoituksia varten, sillä loppuvuodesta Vankeinhoitolaitoksen huonon taloudellisen tilanteen vuoksi määrärahojen käyttö jäädettiin, eikä tämän jälkeen määrärahaa voitu myöntää uusien sijoitusten valmisteluun. Sen sijaan jo valmisteltujen sijoitusten toteutusta jatkettiin. Määrärahavaroja tehtiin vuonna 2006 yhteensä 351 174 euron edestä, mutta keskeytykset huomioiden määrärahaa sijoituksiin käytettiin 281 587 euroa.

Laitoksissa hoitopäivän hinta vaihteli 52 – 200 euroa. Määrärahaa keskimääräiseen sijoitukseen oli varattuna 7023 euroa. Keskeytykset huomioiden keskimääräisen sijoituksen hinnaksi tuli kuitenkin 5632 euroa.

11. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Vankilan ulkopuoliset sijoitukset otettiin käyttöön vuonna 2000, mutta edelleen sijoituksiin on päässyt vain hyvin marginaalinen ryhmä vangeista. Rahoitukselliset ongelmat, sijoitusten moninainen valmisteluvaihe sekä asenneongelmat ovat vaikuttaneet siihen, ettei ulkopuolinen sijoitus vieläkään ole riittävästi hyödynnettävissä vapauttamistilanteessa. Vuonna 2006 sijoituksia tehtiin kuitenkin enemmän kuin mitä moneen vuoteen on tehty, ja myös määrärahavarausta nostettiin vuodesta 2005.

Sijoitukset ovat yleensä hyvin valmisteltuja ja yhteistyö vankiloiden ja kuntoutuslaitosten kesken on toiminut hyvin. Sijoitusprosessin valmistelu ja toteutus on kuitenkin koettu sekä henkilökunnalle että myös vangille työlääksi. Sijoituksia toteutettiin yhteensä 50, joista 3 oli naista. Ensimmäistä kertaa ulkopuoliseen sijoitukseen sijoitettiin elinkautista vankeusrangaistusta suorittava vanki, jolle toteutettiin kolme sijoitusta intervallihoitona. Kokemukset tästä olivat hyvin rohkaiseva ja jatkossakin ulkopuolisia sijoituksia olisi syytä hyödyntää elinkautisvankien kohdalla esimerkiksi ennen koevapautteen päästämistä. Sijoitusta on käytetty hyvin erilaisten vankien kohdalla: heidän ikänsä, kertalaisuutensa, rikoksensa ja tuomion pituus vaihtelivat huomattavasti. Suurin osa ulkopuolisista sijoitusjaksoista jäi pituudeltaan alle kolmen kuukauden mittaiseksi. Vangin kokonaiskuntoutusaika kuitenkin käytännössä muodostui melko pitkäksi, koska kuntoutus oli yleensä alkanut jo vankilassa, ja yli viidenneksen laituskuntoutus jatkui myös vankeusrangaistuksen päättymisen jälkeen kunnan sosiaalitoimen kustantamana.

Ulkopuolista sijoitusmahdollisuutta käytti 26:sta vankilasta yhteensä 20 vankilaa, joista suurin osa oli samoja vankiloita kuin aikaisemmin. Ulkopuolisia sijoituksia ei käyttänyt lainkaan viisi suljettua vankilaa, tosin niistä yhden avolaitososastolta tehtiin sijoituksia. Kaksi avolaitosta ei sijoittanut yhtään vankia, eikä kolmen vankilan avolaitososastolta tehty yhtään sijoitusta. Muutama näistä vankiloista ei ole käyttänyt mahdollisuutta ulkopuoliseen sijoitukseen vielä lainkaan sen toteuttamisaikana.

Vankeja sijoitettiin KuntoutusSiltaan vuonna 2006 19 (18). Päihdehuoltolaitoksia, joihin vankeja sijoitettiin, oli vuonna 2006 yhteensä 12, mikä on neljä laitosta vähemmän kuin edellisellä vuonna. Eniten sijoituksia tehtiin Mikkeli-Yhteisöön (7), Ridasjärven päihdehoitokeskukseen (6) ja Tessio Backaan (5). Käytetyt päihdehoitolaitokset ovat vaihdelleet jonkin verran vuosittain. Laitoksen valintaan ovat vaikuttaneet vangin koti- tai asuinkunnan toivomukset, jotka ovat olennaisen tärkeitä, sillä kuntoutusta on usein tarkoituksenmukaista jatkaa vapautumisen jälkeen vangin kotikunnan rahoittamana. Lisäksi päihdehuoltolaitosten valintaan ovat vaikuttaneet hoitopaikan sijainti suhteessa vankilaan, hoitovuorokauden hinta, henkilökunnan käsitys hoidon laadusta, henkilökunnan aikaisemmat yhteistyökokemukset, mahdollisesti aikaisemmin asiakkaana ol-

leen vangin kokemus hoidosta sekä vangin toivomus sijoituspaikasta. Keskeisenä kriteerinä hoitopaikan valinnalle koti- ja asuinkunnan suosituksen lisäksi tulee olla vangin yksilöllinen tarve. Valvonnan kannalta myös hoitopaikan läheisyydellä on merkitystä.

Useimman vangin sijoitus toteutui suunnitellun mukaisesti ja monen jälkihoito jatkui vielä laitoshoidon jälkeen. Kaikista sijoitetuista vangeista 12 vangin sijoitus keskeytyi. Vaikka sijoitettavat valitaan huolellisesti vankilassa kuntoutukseen osallistuneista, etukäteen ei voida täysin varmasti ennustaa onnistumista hoitolaitoksessa, jossa valinnan mahdollisuudet ovat erilaiset kuin vankilaympäristössä.

Ulkopuolinen sijoitus mahdollistaa asteittaisen yhteiskuntaan sijoittumisen vankilasta vapauduttua. Se tarjoaa pehmeän laskun siviiliin, johon on sisältynyt tarvittavien taitojen oppimista, omien asioiden kuntoon saattamista ja totuttelua ulkopuolisen yhteiskunnan vaatimuksiin. Lainrikkajille palveluita on vähän saatavilla, joten KuntoutusSillan kuntoutuspalvelut ovat tärkeitä silloin kun vanki tarvitsee laaja-alaisempaa kuntouttavaa toimintaa kuin päihdehuoltoa elämähallintataitojen lisäämiseksi. Päihdehuoltolaitokseen sijoittaminen on taas perusteltua silloin kun erityisesti vangin päihdeongelman käsittely vaatii intensiivistä huomiota.